Трибуна вільного українського слова на вільній американській землі

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: "Svoboda", 81-83 Grand St., Jersey City 3, N. J.
Телефони: HEnderson 4-0807, 4-0237
Кас. УНС.: HEnderson 4-1016

РІК LXI. Ч. 263. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СЕРЕДА, 23-го ГРУДНЯ 1953. П'ЯТЬ ЦЕНТІВ — FIVE CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, WEDNESDAY, DECEMBER 23, 1953. No. 263. VOL. LXI.

ГАВАЇ МАЮТЬ НОВІ ВИГЛЯДИ ДІСТАТИ ПРАВА СТЕЙТУ ЗДА

Вашингтон. — Закон про надання прав стейту ЗДА острову Гаваї зможе бути ухвалений на найближчій сесії Конґресу, бо демократичний сенатор із Люізіяни Рассел Б. Лонґ змінив свою думку і тепер голосуватиме в Сенаті за прийняттям цього закону. Він заявив, що голосуватиме за цим законом не тільки на Сенатській Комісії Внутрішніх Справ, але також і в повному Сенаті. Обчислення голосів показує, що в повному Сенаті буде досить голосів за ухваленням цього закону, який буде поставлений на першому місці на порядку деннім Сенату. Отже, Гаваї стануть 49 стейтом ЗДА. Прийняття закону про надання прав стейту ЗДА острову Гаваї матиме велике значення для Республіканської партії і уряду президента Айзенгавера, бо в такому разі цей острів вишле до ЗДА своїх сенаторів, які скріплять республіканську більшість двома голосами. Республіканці мають тепер у Сенаті тільки 47 сенаторів, а один незалежний сенатор Рейн Морс із Ореґону голосує тільки в організаційних справах із республіканцями. Демократи мають у Сенаті 48 сенаторів, і тільки голос віце-президента Ніксона дає перевагу одного голосу республіканцям. Сенатори Демократичної партії південних стейтів голосували на попередній сесії Конґресу проти закону про надання Гаваям прав стейту, бо зв'язували цю справу із наданням стейтових прав Алясці, де є запевнена демократична більшість. Закон про Гаваї перепав був у Сенатській Комісії Внутрішніх Справ більшістю 8 до 7 голосів. В Палаті Репрезентантів цей закон прийнято ще 10 березня більшістю 274 до 138 голосів. Також інші сенатори вірять, що Сенат прийме цей закон про надання Гаваям прав стейту ЗДА, і що в Сенаті не зв'язуватимуть справи Гаваїв із законом про надання прав стейту Алясці.

Люіс приймає викинену спілку вантажників

Вашинґтон. — Джан Л. Люіс, голова спілки Об'єднаних Вуглекопів конферував із головою Міжнародної Спілки Вантажників, капітаном Вільямом В. Бредлі і погодився прийняти цю спілку до незалежної спілки Об'єднаних Вуглекопів. Опіку Люїса над вантажниками, яких викинула із свого членства Американська Федерація Праці, проголошено саме тоді, коли має відбуватися голосування обох спілок вантажників над тим, хто репрезентуватиме вантажників: стара спілка, чи нова, яка й далі є членом АФП. Крок Люїса пояснюють довгим ворогуванням між ним і Джорджом Міні, головою АФП. Після конференції з Люїсом голова старої спілки вантажників капітан Бредлі заявив, що, після об'єднання із спілкою вуглекопів, його спілка вже не має ніяких фінансових труднощів. Він закликав через радіо і телевізію вантажників голосувати за АФП, що хоче очистити порти від злочинних елементів, які надуживають своїх становищ для експльоатації робітників — 24 грудня закінчується урядова заборона страйку. Капітан Бредлі заявив, що його спілка від 25 грудня не буде страйкувати. Бруклинська лава присяжних суддів стверджує, що вантажники з старої спілки і надалі утримують зв'язки з кримінальними елементами.

В урядах Білого Дому не буде різдвяних прийнять

Вашингтон. — Цього року в навечер'я Різдва Христового не буде традиційних прийнять, що їх влаштовували дотепер урядовці. Президент Айзенгавер не видавав з цього приводу ніяких наказів, — але тому що й найближчі співробітники президента не влаштовуватимуть жадних прийнять в своїх канцеляріях, не будуть цього робити й урядовці. В попередніх роках після навечер'я Різдва Христового по всіх канцеляріях було повно порожніх пляшок. Сам президент буде присутній в навечер'я на засвічуванні ламп на ялинці, що стоятиме на майдані, на південь від Білого Дому. Президент Труман засвічував ці лампи в Індепенденсі, Мо, куди виїздив на свята. Найславніша парада під час засвічування ламп на ялинці перед Білим Домом відбулася 1941 року, коли промовляв покійний президент Франклін Д. Рузвелт і Вінстон Черчил.

Дюї іменував Манаґана членом комісії для справ кінських перегонів

Ню Йорк, Н. Й. — Губернатор Нюйоркського стейту Томас Дюї іменував демократа, комісара поліції в Ню Йорку, Джорджа П. Монаґана, членом чотироособової комісії, яка досліджує справу надуживань при кінських перегонах в стейті Ню Йорк. В зарядах перегонів виявилися були великі надужиття, в яких були замішані й визначні політики та службовці, що працювали в дирекціях, і комісар поліції Монаґан має „своєю залізною рукою" зробити порядок у тих високо прибуткових підприємствах. Монаґан зрезиґнує з комісара поліції в Ню Йорку з днем 1 січня 1954 року і негайно після того приступить до виконування своїх обов'язків у новій комісії.

В АМЕРИЦІ

● **Голова** Спільної Комісії Атомової Енерґії, конґресмен В. Стерлінґ Кол домагається від уряду збільшити видатки на дослідження оборонної атомової зброї. Він заявив, що ЗДА дадуть Совєтам від трьох до чотирьох місяців на відповідь в справі пропозиції президента Айзенгавера, а після того будуть самі здійснювати Айзенгаверів плян, без участи Совєтів.

● **Крайовий Комітет** Республіканської партії шукає жінки, яка могла б служити в пані віце-президентової Ніксон, опікуватися її дітьми й займатися варенням. Пані Ніксон не мала помічниці аж до того часу, коли її чоловіка проголошено кандидатом на віце-президента.

● **Губернатор** Нюйоркського стейту Тома Дюї домагається від стейтових законодатних установ 2 мільйони долярів на досліди над пістряком. Частина цих грошей піде на досліди над впливом курення тютюну на виникнення пістряка легенів.

● **Американська** кіно фільмова продукція випродукувала в цьому році закордоном, 34 фільми а 8 фільмів частинно продукувала поза межами ЗДА. Таким способом кінові працівники в ЗДА втратили нагоду до праці. В зв'язку з цим самі тільки технічні працівники втратили коло 900 робітних днів.

● **Заступник секретаря** скарбу В. Рандолф Бурджес заявив, що ЗДА не можуть думати про зменшення своєї заборгованости доти, аж поки не матимуть забезпеченої своєї і своїх союзників оборони. „Проблема совєтської Росії і її загроза для світового миру не дозволять урядові Айзенгавера зменшити свій оборонний бюджет" — заявив заступник секретаря скарбу.

О. АРХИПЕНКО ПІДКРЕСЛЮЄ ТВОРЧУ СИЛУ УКРАЇНСЬКОЇ ДУХОВОСТИ

О. Архипенко

Ню Йорк. — Минулої п'ятниці, 18-го грудня, Об'єднання Українських Мистців в Америці влаштувало в Літературно - Мистецькому Клюбі скромну академію для відзначення 50-ліття творчости світової слави українського мистця Олександра Архипенка, в якій взяв участь і сам Ювілят. Творчість О. Архипенка насвітлили в своїх коротких доповідях такі знавці українського мистецтва та його історії, як проф. Володимир Січинський, Святослав Гординський та Іван Курах, що приїхав на відвідини з Італії. На закінчення забрав слово й сам Ювілят, коротко; але щиро й безпосередньо насвітливши джерело сили своєї творчости. „Я сам вірю в метафізичні сили — сказав п. Архипенко, — що їх ми, українці, бачимо в такій реальній формі, як українське сонце, український чорнозем і головно український хліб. Вони, ці сили, насичують нас творчою снагою. Хто їв український хліб, той черпав з невичерпної скарбниці українського духа. Цю метафізичну українську силу я возив зі собою по світі й привіз її до Америки. Ці сили, що їх я використовую в своїй творчості, я черпаю з тої української духовости, що має своє джерело в українській землі, в українській історії і традиції. Де б ми не були і в яких обставинах не жили б, нам треба зберігати українську духовість не тільки традиційно, але й творчо. Один з доповідачів підкреслив, що я інтересуюся універсальним творчим процесом. Це правда. Нам треба старатися скопити і зібрати найкраще з духовости інших народів, але при цьому ми за всяку ціну повинні зберігати нашу власну, українську духовість, бо тільки вона може бути для нас головним джерелом творчости. Наша зорганізованість повинна допомогти нам в одному і в другому: в збереженні нашої духовости і в продовжуванні нашої творчости..." — твердив наш великий мистець, якого довго й гаряче оплескувала публіка, переважно з мистецького світу, що була вщерть заповнила залю. В програму вечора входили теж виступи співачки Ганни Шерей та піяністки Калини Чічки Андрієнко. Після програми, яку відкрив і якою проводив голова Об'єднання проф. Литвиненко, п. Архипенко провів ще довший час на свобідній гутірці з іншими нашими мистцями. В програмі вечора м. ін. відчитано листа д-ра Луки Мишуги, надісланого з Маямі, Флорида, де він приходить до здоров'я після важкої операції, зробленої в половині цього року. Д-р Мишуга закликав Об'єднання Мистців подбати, щоб до ґалерії творів Архипенка з української історії, як Володимир Великий, Тарас Шевченко, Іван Франко, що вже є в американських музеях, прилучити в цьому ювілейному для мистця році новий твір його рук — Лесю Українку, найбільшу українську жінку, тим більше, що головним мотивом творчости Архипенка завжди була жінка.

Продукція вільного світу осягнула рекорд — твердить Стассен

Вашинґтон. — Директор Адміністрації Закордонних Операцій, Гаролд Е. Стассен заявив на пресовій конференції після повороту з засідань Північно-Атлантійської Ради в Парижі, що продукція держав вільного світу осягнула в 1953 році рекордову висоту. Це, сказав Стассен, дає підставу европейським державам думати про те, щоб піднести життьову стопу европейського робітництва, яке досі працювало за низьку платню, бо в повоєнних роках европейські держави боялися інфляції. Підвищення життьового рівня робітничих мас в Европі — це головне завдання европейських урядів у 1954 році. Стассен покликається на такі факти, які свідчать про добре господарювання в европейських державах. 1. Промислова продукція в вільних державах Европи зросла на 4 відсотки в порівнянні з попереднім роком; також збільшилася продукція в державах Латинської Америки та в державах Далекого Сходу і Південної Азії. 2. Рільнича продукція осягнула показник 125, коли її порівнювати з продукцією 1934 — 1938 років, яку визначено цифрою 100. Внаслідок цього народи вільного світу краще відживлюються, як у попередніх роках, хоч і досі ще відчувається брак харчів у Пакістані, Болівії, Йорданії та Лібії. 3. Число безробітних в цьому році обнизилося на 5 відсотків у державах вільного світу в порівнянні з попереднім роком. 4. Запаси золота і долярів зросли в цьому році в державах Европи до 9,100,000,000 долярів, а минулого року ці резерви становили тільки 6,850,000,000 долярів. 6. Також місцеві валюти в окремих державах мають більшу вартість у порівнянні з попередніми роками, і зблизилися до тієї вартости, яку вони мають в урядовій виміні на біржах. Стассен заявив, що держави вільної Европи розуміють, що вони завдячують це допомозі ЗДА. Але одночасно додав, що свій господарський розвиток держави вільної Европи завдячують також і власній політиці, промисловому плянуванню та продуктивности своїх жителів. Стассен підкреслив, що президент Айзенгавер своєю політикою привернув довір'я до можливости кращого господарювання в державах вільного світу.

ЗДА видадуть на бази в Еспанії 150,000,000 долярів

Вашинґтон. — Асистент секретаря оборони Франклін Дж. Флют заявив, що ЗДА плянують впродовж трьох найближчих років видати на будову, летунських і морських баз в Японії 150,000,000 долярів. Напочатку мають почати будовати три летунські бази і одну морську. Ці будови мають початися в травні 1954 року і коштуватимуть менше на 20 відсотків супроти запроєктованої вартости бо на них працюватимуть еспанські робітники і тільки 2.5 відсотка американських фахівців. Еспанський уряд побоювався, щоб високоплатні американські робітники не спричинили в Еспанії інфляції і просив, щоб при будовах затруднювати еспанських робітників. Ці чотири бази — це тільки перша частина проєкту, бо всіх баз має бути 7 до 9. Контрадмірал Джозеф Ф. Джеллі заявив, що на летунські бази вже вибрано місця. Початково на морську базу вибрано було два місця, але тепер вирішено два проєкти об'єднати. Морська база матиме нафтопровід, який доставлятиме пальне до летунських баз.

„УКРАЇНЦІ НАПЕВНО НЕ МАЮТЬ ПРИЧИН СВЯТКУВАТИ СВІЙ СОЮЗ З МОСКВОЮ" — ТВЕРДИТЬ „Н.Й.ТАЙМС"

Ню Йорк. — „Український нарід, як і інші совєтські народи, цілком певно не мають сьогодні причин святкувати теперішній стан їхнього поневолення і визиску Москвою" — твердить „Ню Йорк Таймс" в редакційній статті, надрукованій у виданні з минулої неділі, коментуючи совєтську підготову до відзначення 300-річчя Переяславського договору. В статті дослівно сказано:

„Наступного місяця і далі, згідно з натяками совєтської преси, нарід Совєтського Союзу буде залитий великою кількістю пропаґанди, що становитиме частину святкувань 300-річчя союзу України з Росією з початком наступного року. Це іронія сьогодні читати в книгах історії, що гетьман Запорізьких Козаків, Богдан Хмельницький, потребував три роки, від 1651 до 1654, щоб намовити російського царя прийняти Україну під свою охорону. Але чого, з усією правдоподібністю, совєтському народові не скажуть під час цих „святкувань", це те, що Україна, після договору, укладеного 300 років тому, задержала велике самоуправління, що вона, наприклад, мала право вдержувати свої дипломатичні зв'язки з усіми країнами, за винятком Польщі і Туреччини, а козацьке право на самоуправління було потверджене. Це величезна різниця від теперішньої ситуації, в якій Україною володіє Москва так само безпосередньо, як і самою московською провінцією, та в якій „українські" представники закордоном, як наприклад в Об'єднаних Націях, є тільки манекенами московського Кремлю. Багато дечого сталося в минулих 300 роках із союзом між тими двома великими відділами слов'ян. Були часи, що росіяни й українці боролись разом у спільній боротьбі проти ворогів; то знову були часи, що українці боролись проти росіян за українську незалежність і волю. Чи українці бажали б співіснувати з росіянами в майбутній, вільно сфедерованій державі, ми сьогодні не знаємо, не зважаючи на твердження прихильників і противників цієї справи. Але українці, як і інші совєтські народи, цілком певно не можуть мати сьогодні причини святкувати їхній теперішній стан гноблення та визиску, стан далеко відмінний від того, що його передбачав Богдан Хмельницький, коли триста років тому переговорював з царем Алексєєм . . ."

В тому самому часі, як Москва приготовляється до святкувань роковин Переяславського договору, українці у вільному світі та їх вільні інституції приготовляють цілу низку історично-наукових праць для виявлення перед світом зв'язаного з Переяславським договором віроломства і підступу Москви.

Впродовж 5 днів ще не вибрано президента Франції

Париж. — П'яте голосування двох об'єднаних палат французького парляменту, що від четверга минулого тижня вибирають президента Франції, скінчилося знову невдачею. Прем'єр Ляніель дістав у 9-ому голосуванні 413 голосів, а соціяліст Нежелен — 365; в останньому, десятому голосуванні, Ляніель дістав 392 голоси й Нежелен — 358. Ляніель не міг дістати потрібної для вибору більшости 463 голосів тому, що в останній хвилині вирину́ла ще одна кандидатура, М. Монтеля, теж із незалежної партії Ляніеля. Партійний провід проголосив, що Монтель з ніким не порозумівався і не матиме партійної підтримки. — Знаючи його персональне ворогування з Ляніелем, його підмовили кандидувати радикали, які вперто відмовляються підтримати кандидатуру Ляніеля, називаючи його „реакціонером". Тому, що Монтель дістав в десятому голосуванні 84 голоси — голоси були розбиті. Головуючий на засіданні М. Ле Троке, — звернувся з закликом до всіх партійних лідерів, щоб перед наступним голосуванням вони відбули нараду в його кабінеті і знайшли вихід із ситуації, яка „загрожує демократії Франції". Міністер закордонних справ Франції Бідо, який теж зголосив був свою кандидатуру, але потім зрікся її, заявив, що впродовж цих останніх днів Німеччина, як кандидат до лідерства Европи, більше зискала, як за ввесь той час, коли дебатовано у французькому парляменті про німецьку небезпеку. — Прем'єр Ляніель зголосив готовість відкликати свою кандидатуру, якщо можна буде погодитись щодо іншої, для більшости пригожої.

Призначено 5 нових віце-прем'єрів у Совєтах

Лондон. — Московське радіо повідомило, що ще 5 совєтських достойників дістали призначення на віце-прем'єрів уряду СССР. Є ними Максим Сабуров, голова комісії державного плянування, Михаїл Первукін, міністер електричної енерґії, Іван Тевосіян, міністер металюрґійного промислу, Алексєй Косиґін, міністер продукції виробів широкого вжитку і Вячеслав Малишев, міністер середнього машиновиробництва. Припускають, що Малишев, колишній міністер важкого промислу, став наступником Берії, як голова совєтської атомової продукції. До цього часу совєтськими віце-прем'єрами, за складом уряду після смерти Сталіна і після упадку Берії, були тільки: міністер закордонних справ Молотов, військовий міністер Булґанін і Лазар Каґановіч, що мабуть керує залізничним транспортом. Раніше, за часів Сталіна, бувало по 10 і 12 віце-прем'єрів, але після смерти Сталіна зредуковано їх число, при чому, крім названих трьох, віце-прем'єром був ще Берія. Тепер наступив, видно, поворот до звичаїв із сталінського часу. За ступенями в совєтській ієрархії на першому місці стоїть Маленков, потім Нікіта Хрущов, Молотов, Булґанін, Каґановіч і Мікоян.

Совєти пересилали комуністам гроші до Цейльону

Коломбо, Цейльон. — Дж. Котелявала, прем'єр Цейльону, заявив, що совєтський уряд вислав великі грошеві суми цейльонським комуністам через Швайцарію. Хоча цейльонський уряд, мовляв, не має змоги заборонити комунебудь у світі висилати цейльонцям гроші, проте він видав заборону виплачувати ці гроші адресатам, поки не закінчить в цій справі слідства. Коли лідер цейльонських комуністів заперечив заяву прем'єра і заявив, що комуністична партія не дістала від Совєтів жадних грошей, прем'єр відповів, що сам провід комуністичної партії не знає, що діється в партійних рядах, і потвердив ще раз, що чільні діячі цейльонських комуністів діставали гроші з Москви.

● **В Італії** парлямент прийняв закон про амнестію, наслідком якої перед Різдвом вийдуть на волю коло 23,000 в'язнів. Спершу уряд проєктував амнестувати тільки політичних в'язнів, але потім поширив амнестію і на звичайних злочинців, за винятком убивників, фальшивників грошей, ґвалтівників і т. д.

МОСКВА ПОГОДЖУЄТЬСЯ НА ПЕРЕГОВОРИ ПРО АТОМОВИЙ ПРОЄКТ АЙЗЕНҐАВЕРА

У ФОРМАЛЬНІЙ ВІДПОВІДІ НА ПРОМОВУ АЙЗЕНГАВЕРА ПЕРЕД ОН МОСКВА ПОГОДЖУЄТЬСЯ НА ПЕРЕГОВОРИ, АЛЕ ЗНОВУ ВИМАГАЄ ЗАБОРОНИ АТОМОВОЇ БОМБИ. АЛЬЯНТИ СТАВЛЯТЬСЯ СКЕПТИЧНО ДО СОВЄТСЬКОЇ ЗГОДИ, АЛЕ ДОБАЧАЮТЬ У НІЙ НАДІЮ

Лондон. — Совєтський уряд передав на руки американського амбасадора в Москві — Чарлза Болена ноту з відповіддю на історичну промову, що її президент Айзенгавер виголосив 8 грудня ц. р. перед Об'єднаними Націями у справі конечности встановити контролю над сирівцями, продукцією та готовими складами атомової зброї і використовувати атомову енерґію для мирних, а не воєнних цілей. Совєтська нота, що має 3,000 слів, є напівпропаґандою, — напівполітичним документом — пише американський кореспондент із Лондону. — Проте Совєти перемішуючи пропаґанду з конкретними політичними заявами, заявляють свою готовість взяти участь в безпосередніх переговорах між державами над практичним переведенням в життя пропозицій президента Айзенгавера. Водночас Совєти повторюють своє давнє домагання про генеральну заборону вживати атомову зброю і всяку іншу, призначену для масового винищування людей. Совєти закидають президентові Айзенгаверові, що його пропозиція „неясна" в цьому пункті, бо в ній нічого не сказано про таку заборону. Совєти в своїй ноті, кажучи про конечність проголошення такої загальної заборони атомової зброї, говорять водночас про контролю над виконанням такої заборони, але ні словом не пояснюють ближче, як вони собі уявляють таку контролю, хоч про це говорилося в давніших роках конкретно на Об'єднаних Націях. Совєти визнають небезпеку, що загрожує людству від атомової зброї і відтяження народного господарства її дорогим виробництвом. Вони покликаються на Женевську конвенцію, що заборонила була вживати бактерій для винищування ворога під час війни і що ця конвенція дійсно допомогла оминути бактеріологічну війну. Водночас совєтська нота, у пропаґандивній частині, виступає проти творення військових блоків і військових баз на території чужих держав і проти „фінансування аґентів-диверсантів". Проте Совєти не називають ніякої держави, на адресу якої звернені ті слова. Совєтська нота повторює знову домагання про скликання конференції 5-ти великодержав із участю комуністичного Китаю і про те, що червоний Китай повинен заступати китайський нарід в Об'єднаних Націях. Однак назагал совєтська нота втримана у спокійному і пристойному тоні, при чому видно, що вона дбайливо стилізована й оминає всякі такі звороти, які могли б образити західніх альянтів. Самого президента сов. нота називає в одному місці „одним із надзвичайних військових лідерів останньої війни." Передавши ноту американському амбасадорові, Совєти надавали її потім цілістю через радіо, цитуючи теж деякі вийнятки із промови президента Айзенгавера з 8 грудня.

Державний секретар Дж. Ф. Доллес, потверджуючи отримання совєтської ноти, висловився про неї обережно, але оптимістично. Він подав без власних коментарів коротенько найважніші точки з совєтської ноти — готовість взяти участь в довірочних або дипломатичних переговорах у справі пропозицій Айзенгавера та критику Айзенгаверової промови — і звернув увагу на тон ноти. Також американський амбасадор при Об'єднаних Націях Г. К. Лодж заявив, що совєтська нота є „підбадьорлива", хоч застерігся, що не відомо, під якими умовами Совєти візьмуть участь в розмовах над реалізацією пропозицій президента. Англійський коментатор з Лондону називає совєтську ноту „гнучкою" і каже, що ця гнучкість дає „підстави до деякої надії".

Моссадек дістав три роки в'язниці

Тегеран. — Проголошено присуд військового суду в голосному на ввесь світ процесі проти колишнього іранського прем'єра д-ра Мохаммеда Моссадека і його співвинуватця генерала Таґі Ріяґі, бувшого шефа іранського штабу. Моссадека засудили на 3 роки в'язниці, а генерала Ріяґі — на 2 роки. Суд признав вину Моссадека в тому, що він своїми заходами штучно спаралізував іранський парлямент (наслідком зречення великої кількости послів з урядової партії Моссадека і позбавлення парляменту більшости), старався взяти під свою контролю армію і не підпорядкувався декретові шаха, що 16 серпня ц. р. позбавив його влади. Моссадек був 28 місяців прем'єром Ірану, перевів націоналізацію нафтових копалень, власности Англійсько-Іранського Т-ва (фактично — англійців), але водночас штовхнув Іран у затяжну внутрішню й закордонну політичну та фінансову кризу. Трибунал відкинув домагання прокуратора покарати Моссадека смертю. На розмірно лагідний вимір кари впинув лист шаха, в якому він підкреслював заслуги Моссадека в минулому і заявляв, що забув Моссадекові особисті образи. Моссадек, вислухавши присуд, заявив іронічно, що цей присуд підкреслює його історичні заслуги і збільшує його славу.

В СВІТІ

● **В Єгипті** ведуться земляні роботи над розкопуванням піраміди, що є буцімто могилою єгипетського фараона з-перед 5 тисяч років. Ця нова піраміда знаходиться коло м. Саккара на південь від Каїро і займає площу 13,000 кв. ярдів. Директор відділу старовини в єгипетському міністерстві культури каже, що лише в березні 1954 р. відкопають доступ до входу в цю піраміду, засипану впродовж тисячоріч піском.

● **Джанет Джаґан**, дружина колишнього прем'єра в Ґвіяні, яку англійці арештували за неле́ґальне ведення масових зборів, заперечує, начеб то вона була комуністкою і належала до Ліґи Комуністичної Молоді в ЗДА. Але водночас вона признає, що є „прихильницею совєтської системи і уряду".

● **Данський король Фредерік**, що має 54 роки, захворів на запалення горла. Тому, що за данською конституцією кожний громадянин держави має право говорити особисто з королем за попереднім своїм зголошенням на авдієнцію, короля заступатиме на найближчих публічних авдієнціях його брат, князь Кнуд.

● **В Індокитаї** молодий король Камбоджі, Нородом Шіганук, особисто керував військом в його операціях проти комуністичних партизанів, недалеко кордонів Сіяму. Тим часом в'єтнамські війська повели успішний протинаступ за 75 миль на південь від Ганой. В останньому тижні комуністи втратили вбитими і полоненими близько 1,000 людей.

СВОБОДА SVOBODA
український щоденник UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	5.25	Six months	5.25
На три місяці	2.75	Three months	2.75

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає і не зобв'язується повертати незамовлені матеріяли.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

ЗЛОВЖИВАННЯ МИЛОСЕРДЯМ

В останньому часі законодатні власті стейту Ню Йорк почали закроєне на найширшу скалю дослідження виявлених уже частинно зловживань у всіляких гуманітарних акціях. Притоку до того дали зловживання в товаристві Інвалідів Американських Ветеранів, яке зібрало впродовж трьох років 21,480,000 долярів, а з того витратило на адміністраційні видатки 16,930,000, не виплативши в тому часі ані одного цента на допомогу інвалідам. Як тільки комісія почала перевіряти ці зловживання, відразу виявились можливості подібних зловживань і в цілому ряді інших подібних харитативних акцій. Справою заінтересувались інші стейти, і тепер вона починає набирати крайового характеру. При цьому інтересно, що президент Айзенгавер, довідавшись про надужиття в товаристві Інвалідів, відмовив йому права користуватись його іменем при збірках.

Збірки на всілякі харитативні цілі належать уже до американської системи і становлять частину американського способу життя. Нічого дивного, що в цій ділянці трапляються не тільки випадки поганого господарювання харитативним грошем, як це сталося в товаристві Інвалідів Американських Ветеранів, але можуть бути й справжні зловживання, бо в кожній суспільності є несовісні й нечесні одиниці, які хочуть легким коштом жити і збагачуватись. Проти того мусить боронитись в першу чергу сама суспільність і робити це не коштом самої харитативної акції, але обережністю та впорядкованістю таких акцій.

Це відноситься теж і до нашої американсько-української спільноти. Ми, як громадяни чи мешканці цієї країни, маємо обов'язок підтримувати кожну благородну акцію, яку ведуть, скажімо, Американський Червоний Хрест, Т-во боротьби з пістряком та багато інших харитативних і доброчинних інституцій. Крім того, ми маємо теж обов'язок підтримувати кожну харитативну чи загальнонародну акцію, яку ведуть наші власні, американсько-українські інституції на користь найбільш потребуючого з потребуючих українського народу чи поодиноких українських груп.

Звичайно, ми не маємо жадної причини ані підстави підозрівати можливість зловживання милосердям у наших харитативних та допомогових акціях. Віримо, що їх немає і не буде. Все ж таки, для усунення в теперішніх обставинах навіть найменшої тіні підозріння щодо можливости будь-якої несовісности, а тим самим і збільшення виглядів на успіх таких акцій, нам необхідно задержати певний порядок.

В крайовому маштабі ми маємо тепер три інституції, які мають до себе загальне довір'я в збіркових акціях: Український Конгресовий Комітет з його Народним Фондом, Злучений Український Американський Допомоговий Комітет і Український Католицький Допомоговий Комітет, що ведуть допомогову акцію. Перші два Комітети, УКК і ЗУАДК, перебувають під громадською контролею і кожночасно публікують свої звіти, а третій, Український Католицький Допомоговий Комітет, є під особистою контролею єпископа Кир Амврозія, і тим заслуговує на довір'я нашого загалу.

З нагоди недалеких Різдвяних свят Український Конгресовий Комітет і Злучений Український Американський Допомоговий Комітет проголосили спільний заклик до нашого громадянства в справі „коляди на залишенців", яку веде ЗУАДКомітет, підтримуючи рівночасно акцію Народного Фонду УКК. Треба сподіватись, що наш загал в цьому святковому сезоні розкриє широко свої серця і ще ширше свої кишені та підтримає ці акції так, як до того заохочує нас світла традиція і як того вимагають більше ніж важкі обставини, для змагання з якими ці акції призначені.

Рівночасно з цими центральними акціями ведуться численні місцеві або принагідні паралельні збіркові акції, що їх проголошують поодинокі організації, а то й особи чи групи осіб. Ми вже не раз підкреслювали рішучу потребу повної підтримки кожної благородної акції, без уваги на те, хто її веде. Все ж таки вважаємо, що кожна з тих надзвичайних акцій, що їх намагаються вести поодинокі наші місцеві організації, чи українські европейські інституції, повинна бути узгіднена й контрольно підпорядкована одній з наших централь, УККомітетові, або ЗУАДКомітетові, щоб виключити вже хоч би найменшу тінь будь-якого недовір'я і щоб тим самим скріплювати, а не послаблювати жертвенність нашого загалу.

50-РІЧЧЯ МОТОРОВОГО ЛІТАКА РАЙТІВ

Публічні й приватні бібліотеки Америки відзначили перший лет винайденого братами Райтами моторового літака з-перед п'ятдесяти років багатими виставками часописів і картин з того часу, як теж і виставкою літератури, що появилася про цей винахід. Серед різних книжок важливе місце займає щойно видана накладнею МекГро-Гілл у Ню Йорку двотомова праця Марвина МекФарланда п. з. „Папери Вилбора й Орвила Райтів". У цих двох томах, що охоплюють листи, виїмки з записників і витяги з судових документів, вміщена повна історія подробиць, якими послуговувалися обидва брати, щоб побороти труднощі при винаході й побудові першого практичного літака.

Дня 17 грудня 1953 р. минуло п'ятдесят років, коли людина навчилася літати. О год. 10,35 ранку 17 грудня 1903 року, на самітнім побережжі стейту Північної Каролайни, біля місцевости Кітті Гок, брати Райти показали, що можна справді літати машиною, важчою від повітря. При кермі мотора сидів тоді Вилбор, а крилами літака, для втримання рівноваги в повітрі, керував Орвил. Перший лет тривав тільки дванадцять секунд, упродовж яких літак перелетів 120 стіп. Того дня брати Райти виконали ще три чергові лети, найдовший з яких тривав 59 секунд, зробивши 852 стопи шляху. Разом брати Райти перелетіли того дня відстань 7-8 миль і ствердили, що літак, порушуваний мотором, може втриматися в повітрі. Покінчивши спробу першого лету, брати вислали до свого батька в Дейтон, у стейті Огайо, телеграму, в якій було сказане, що вони здобули перемогу над вітром, який віяв зі швидкістю 21 милю на годину, а пересічна швидкість їх лету виносила 31 милю на годину.

Упродовж наступного, тобто 1904 р., брати Райти виконали сто п'ять летів, з яких два досягли швидкости 35 миль на годину. Тоді вони виявили бажання продати свій винахід департаментові армії для перевозу вістей на випадок війни, одначе команда армії заявила, що їх винахід не має практичної вартости. Щойно в 1908 р. армія признала вартість і придатність моторових літаків для військових цілей.

Коли з нагоди п'ятдесятріччя минулого тижня святковано День Райтів у Кітті Гок, коло пам'ятника Райтів, поставленого на Девил Гілл, туди прилетів з Вашингтону торговельний літак підприємства Нешенел Ерлайнс, зі швидкістю 390 миль на годину. Після цього прилетів з Англії літак повітряної британської фльоти — „електричний бомбардувальник", який летів понад океаном зі швидкістю 600 миль на годину. Обидва згадані літаки встановили нові рекорди.

Того дня святковано п'ятдесятріччя осягу братів Райтів ще й в інших містах та країнах, одначе найпомітнішим було свято у Вашингтоні, де Аероклюб улаштував обід, на якому було приявних 1,700 осіб, між ними й президент Айзенгавер. Він, мабуть, єдиний між володарями країн, має пілотну карту, що дає йому право керувати літаком. Під час обіду президент роздав різні нагороди заслуженим пілотам, винахідникам та письменникам в летунських справах. Один з провідних авіоконструкторів Америки, Глен Л. Мартін, сказав у своїй промові, що в наступному півсторіччі летунство досягне швидкости 25,000 миль на годину.

Розглядаючи осяги братів Райтів після півсторіччя розвитку летунства, знавці летунської справи стверджують, що цей винахід повернув історію цивілізації в непередбаченому давніше напрямку. Так само й інші винаходи, як розбиття атома і використання атомової сили, можуть становити нову, невідому ще епоху в історії людства.

Ствердивши це, знавці вказують на значення винахідливости людського духа, не дивлячись на те, з якого стану винахідники походять. Брати Райти, хоч були синами протестанського єпископа, не мали освіти, крім початкової народної школи. Вони мали майстерню для направи вельосипедів у Дайтоні, а при тому пильно студіювали різні винаходи для приспішення швидкости. Таким чином вони звернули увагу й на летунство, яке вже коштувало людству сотки жертв. У тому часі існували вже безмоторові літаки, якими можна було послуговуватися так, як колись послуговувалися вітрильними кораблями. Це був винахід відомих при кінці минулого сторіччя двох братів німців, Отта й Ґустава Лілієнталів, які винайшли крила до літаків, одначе не знали, як ними керувати.

Американець Семюел П. Ланґлі, що мав високу технічну освіту, зробив важливий поступ в напрямі контролі літаків у леті, одначе під час важливої проби з своїм паровим моторовим літаком, упав у ріку Потомак коло Вашинґтону і утопився. Це сталося за кілька днів перед летом братів Райтів, яким пощастило знайти ключ до модерного летунства, що поширилося по цілому світі впродовж нашого півсторіччя.

Вирібники теперішніх літаків користувалися засадами Райтів при їх вдосконалюванні. Два томи „Паперів Вилбура й Орвила Райтів", що саме появилися з друку, становитимуть підставу до фахових студій над дальшим розвитком летунства.

Літак Райтів, що дивним дивом опинився у Смитському Інституті у Вашинґтоні після 45 років перебування в Кенсінґтон музеї в Англії, стане теж предметом студій і цікавости нових винахідників та звичайної публіки.

Та без уваги на те, хто буде оглядати оригінальний модель братів Райтів, кожен глядач матиме нагоду призадуматися над написом на моделю, в якому сказано:

„Через основні наукові досліди брати Райти відкрили засади лету людини. Як винахідники, будівничі й летуни, вони далі розвинули літак, навчили людину літати і започаткували еру летунства".

ЧОМУ ПОТРІБНА МАЛЕНКОВУ СПРАВА БЕРІЇ?

Як подали звідомлення із Москви, колишній шеф усіх поліційних сил Совєтського Союзу, Лаврентій Берія, стане в січні перед „народним" судом, перед яким відповідатиме за високі провини супроти „совєтського уряду і народу", включно із державною зрадою. Цей парадоксальний закид шефові совєтської поліції, цієї сили, яка тримає всю совєтську систему в цій наскрізь поліційній державі, нікого не дивує. Адже ж світ уже бачив і знає про московські показові процеси над такими величинами, як Радек, Бухарін, Пятаков, Камєнєв, Зінов'єв і інші — тими величинами, які творили і створили саму совєтську систему.

Ще Велика французька революція показала, що система революції знищує і самих її творців, бо розбурханий революційний час — це передусім руйнування усталеного порядку, і тому кожний почин для встановлення нового порядку зустрічається з притаманним тому часові духом руйнації. Це теж показала історія большевицької влади, коли Сталін утверджував свою диктаторську владу саме на винищуванні найбільших революційних сил, від Троцького почавши, а останніми засланнями визначних фігур із другої світової війни кінчаючи.

Та саме ця історія винищувань „ворогів народу" і вказує на виїмкове значення так званої „справи Берії". Це ж бо давніше Сталін вів відкриту боротьбу з партійними ухилами всередині самої комуністичної партії, себто захищав іншу думку в побудові комунізму, ніж його так звані „вороги". Це ж бо Сталін шукав жертв, які мали відповісти публічно за всі неуспіхи совєтської системи перед опінією населення, щоб в цей спосіб реабілітувати в очах населення свій уряд. Це ж бо вкінці і можливі були тоді розходження думок та й боротьба амбіцій за першенство у партії і державі між співтворцями цієї партії і держави, якщо теж не взяти до уваги і наявности замаскованих кар'єристів, як Тухачевський чи інші представники давнього передреволюційного режиму.

Але цих усіх познак не має випадок із Берією. Тут під суд поставлено людину, яка зовсім не відзначалась революційними прикметами і яка саме найкраще вислуговувалась диктаторові в укріпленні його сили. Треба зважити, що саме Берію вибрав Сталін, як найкращого „заушника" в той час, коли він був уже всевладний та оповитий божеським німбом в Кремлі. Той же Берія довгими роками і відданою працею допоміг Сталінові утвердити його владу в Совєтському Союзі і ще міцніше закріпити систему терору і насильства, якою вдержується совєтський колос. Той же Берія напевно допоміг би й новому диктаторові своїми кривавими методами укріпитись при владі.

Тому обвинувачення в шпигунстві та державній зраді, яке поставив Берії новий кремлівський диктатор — щонайменше смішне. Чи ж можливо подумати, щоб людина, яка сама держала ключову позицію влади в Совєтському Союзі і яка чи не найбільше заслужилась для закріплення кривавої влади в тій трагічній державі, могла бути шпигуном і зрадником?

Не можна теж говорити у випадку з Берією про розходження у партійній лінії. Вже від довгих років у Совєтському Союзі нема розходжень у партійній лінії, бо там вже давно занехаяно всякі партійні дискусії та й вся влада перебуває вже не в руках партії, але одної людини, чи кліки. Це вже не диктатура пролетаріяту, не диктатура комуністичної партії, але диктатура над партією, пролетаріятом і всім населенням.

І саме тут треба шукати причин і пояснень для „справи з Берією". Колись сказав Макіявеллі, що володар тоді є ідеальний, коли його піддані мають до нього і страх і любов. Але якщо володареві трудно здобути ці дві речі у своїх підданих, тоді — говорив цей хитрий теоретик володіння — краще вибрати страх, ніж любов.

І це напевно добре знає Маленков. Він знає більше. Його попередника Сталіна — не лише всі боялись, його — бодай у пропаґандивній літературі, яка появлялась у мільйонових виданнях — вдавали, що люблять. Владу по ньому може мати і втримати лише той, який зуміє створити собі той самий німб. І найважніше — страх. Диктатора в Кремлі мусять боятись і, щоб здобути для себе страх совєтських людей, Маленков рішився на той випадок із Берією.

Цей новий кремлівський хитрун зробив добрий вибір. Бо — хоч і ніхто в Совєтському Союзі не повірить, що Берія був шпигуном чи зрадником, ніхто теж — навіть, якби була така змога — не підніс би голосу в його обороні проти цих закидів. Народи Совєтського Союзу занадто добре знають усі діла Берії, щоб бодай тепер йому співчувати. А тепер з другого боку, який великий респект і страх має бути перед новим диктатором Маленковом, що зважився повалити шефа всевладної поліції, безпосереднього помічника Сталіна і корифея совєтської влади! Правда, Маленков думав зловити двох зайців. Ліквідуючи зненавидженого головного ката з НКВД, він хоче здобути і признання і любов у своїх підданих. Для того і нові залицяння до населення у формі обіцянок про внутрішній добробут і вищу життєву стопу.

Випадок із Берією — це початок творення німбу довкола нового диктатора в Кремлі. Страх у населення він уже здобув. А тепер поети дістануть напевно наказ писати вдячні поеми про „вождя", що позбавив народ страшного шпигуна і зрадника, який його винищував і хотів віддати на поталу капіталістам.

Т.

РУЇННИКИ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

Московсько-большевицьке господарювання в Україні довело країну до повного занепаду. Ні потогінна стахановщина, ні „укрупнена" система колгоспного рабства, ні лютий терор — ніщо не допомогло. Замучений селянин не зміг дати ненаситній московській державі того, що вона від нього вимагала. І нарешті сам окупант побачив, що далі вже нічого не видушить з голодного, знесиленого селянина. Щоб рятувати ситуацію, пленум ЦК КПСС видав спеціяльну постанову „Про заходи дальшого розвитку сільського господарства СССР". Сам окупант, що завжди хвалиться своїми величезними „успіхами", і так званим „колхозним ізобілієм", на цей раз змушений був визнати „неблагополучний" стан сільського господарства. В цій постанові читаємо: „В багатьох районах і колгоспах урожайність зернових культур, цукрових буряків, картоплі, овочів продовжує лишатися низькою. Особливо неблагополучно стоїть справа з розвитком тваринництва... Величезним недоліком в розвитку сільського господарства є також серйозне відставання виробництва картоплі та овочів". Але „між рядками" читаємо ще більше: в Україні бракує харчів, український селянин знову переживає тяжкі часи злиднів, голоду і руїни.

Які ж причини такого стану? На це окупанти в своїй постанові дають відповідь. Причин цих багато. Звичайно, не всі вони тут зазначені, про головну навіть згадки нема. Перша причина, що її відзначає ЦК, це неувага до сільського господарства, бо, мовляв, „вся увага була звернена на розвиток індустрії", бо, мовляв, „не було можливости забезпечити одночасний розвиток високими темпами і важкої індустрії, і сільського господарства, і легкої промисловости". Отже „совєтський народ" годували гарматами замість маслом. Імперіялістична Москва сама признається, що вона всю свою увагу сконцентрувала на самій тільки важкій індустрії, себто на воєнній промисловості.

Постанова ЦК відзначає й інші причини, які „кореняться в хибах нашої роботи, в хибах керівництва сільським господарством". Якби того „керівництва" взагалі не було, то все було б добре. Ми добре знаємо, до чого це „керівництво" зводиться: до „викачки" хліба, до несамовитого тиску на селянина, щоб він виконував „першу заповідь", яка формулюється дуже коротко — „Хліб державі!" А про те, що й селянинові треба щось залишити з того хліба, про те, щоб селянинові дати якусь одежу та взуття і забезпечити йому бодай найпримітивніші умовини для життя, — про все це байдуже ненаситній і жорстокій державі.

Які ж ще причини? Пленум ЦК зазначає, що до таких причин належить „порушення одного з корінних принципів соціялістичного господарювання, принципу матеріяльної заінтересованости працівників у розвитку виробництва, у збільшенні його прибутковости... Розвиток тваринництва, а також виробництво овочів і картоплі стримувалися тим, що заготівельні ціни на продукти тваринництва, картоплю й овочі слабо стимулювали матеріяльну заінтересованість колгоспів і колгоспників у розвитку цих галузей сільського господарства".

Ні про яку матеріяльну заінтересованість працівників московське „соціялістичне" господарювання, засноване на рабській праці, ніколи не дбало і ніколи ця матеріяльна заінтересованість не була не тільки „корінним принципом" московсько-большевицького господарювання, а взагалі вся система колгоспного рабства заперечує в корені якусь матеріяльну заінтересованість працівників. Щождо „заготівельних" та „закупівельних" цін, то ми добре знаємо, які були ці ціни! Це був грабіж! У селянина грабували і хліб, і всі продукти. А якщо за останній пуд насильно відібраного хліба платили 1 карбованець, то за цей карбованець селянин міг у місті купити тільки 1 кілограм печеного хліба, та й то не завжди!

За причину тяжкого стану сільського господарства постанова вважає також „незадовільний стан механізації деяких галузей сільсько-господарського виробництва". Ця горезвісна „механізація" зводиться тільки до тієї ж самої „викачки" хліба. Через цю саму механізацію часто гине багатий урожай, бо косити дозволяється тільки комбайном, а чекаючи на цей комбайн пшениця осипається на пню.

До причин „прориву" в сільському господарстві належить ще й „порушення артільної форми колгоспного господарства, тобто правильного поєднання громадських і особистих інтересів членів артілі... кожному колгоспникові за статутом надається право мати особисте підсобне господарство для задоволення особистих потреб. Завишені норми (!) поставок продуктів з присадибного господарства, хиби, які були в податковій політиці щодо особистого господарства колгоспників, привели до скорочення поголів'я корів, свиней і овець в особистій власності колгоспників". З цієї цитати бачимо, що тільки підсобне індивідуальне господарство задовольняє особисті інтереси селянина, а за колгоспну працю колгоспник нічого не дістає. Самі окупанти визнали також, що їхня податкова політика („завишені норми"!) привела до зменшення поголів'я корів, свиней та овець. Ні одна корова не могла дати стільки молока, скільки на неї накладала влада, ні одна курка не змогла знести стільки ясць, щоб вистачило їх для податку. Ця „податкова політика" вщент зруйнувала рештки індивідуального господарства, що єдине могло задовольнити „особисті інтереси членів артілі".

Орган Академії Наук УССР особливий наголос робить на відставанні науково-дослідчої праці в галузі сільського господарства і відзначає, що причиною низьких врожаїв були „недостатність принци-

(Закінчення на стор. 3)

Володимир Барагура

ТРИВОЖНІ ДНІ ВІДНЯ

(3)

Але помилився. Поки доїхав я додому, бій за Відень розгорнувся надобре. Большевики атакують уже не лише від сходу й півдня, але обійшли місто й наступають з Вінервальду.

Через вікно парохіяльного дому, де маємо перебути облогу й головний бій, обсервуємо частину „ґіртля" (дослівно — пояс, тут: вулиця, побудована на місці колишніх зовнішніх оборонних валів; вона оперізує Відень довкола). Німецькі стежі дуже неспокійні. Большевицькі снайпери підкралися тунелем підземної залізниці майже під німецькі позиції й цільними стрілами паралізують німецькі рухи. Пізніше їх відігнали. Під нашими вікнами між костелом і парохіяльним домом ще попереднього дня збудували барикаду. Парох насилу вблагав старшину не робити тут опірного гнізда, бо пропадемо. Старшина погоджується. Люди моментально розкидають барикаду, засувають браму, на якій крейдою пишуть по-німецьки й по-російськи, що тут „цивільні люди, зброї немає". Такі написи скрізь по Відні. Німці будують нову барикаду два бльоки далі. Там у наріжній кам'яниці сильне опірне гніздо. Німецькі стежі на „ґіртлі" знову неспокійні. Ховаються за деревами, телефонними будками, стовпами підземки, перебігають з місця на місце. За хвилину вихором надлітає запряжена кіньми тачанка, з неї вискакують з криком „ура!" червоні. Зчиняється пекельний гармідер і стрілянина з автоматів. Лягаємо на землю. За хвилину все втихає. Нема ні німців, ні червоних. Лише на вулиці лежить труп якоїсь жінки. Не зважаючи на осторогу й заборону, цивілі необачно виходять на вулицю, і через те багато зайвих жертв.

Але властивий бій почався вночі. Сидимо в пивниці. Здається, земля дрижить в основах. Гранати рвуть вуличний брук, танки зі скреготом перевалюються вулицями в напрямі центру міста. З виском пролітають стрільна гранатометів. За рогом будинку безугавку клекочуть кулемети. Коло 4-ої години ранку гуркіт битви пересувається далі. Значить, большевики прорвали німецькі опірні гнізда й пішли вперед. Ми вже окуповані. З тривогою дожидаємо, що совєтські солдати вбіжать у наше сховище. Маємо вхід через стіну до сусіднього дому. Але що це поможе? Всі моляться. Парох найбільше боїться, що большевики поп'ють йому вино, якого він мав великий запас. Одне страхіття минуло, друге висить над нами. Тишу переривають час від часу постріли. Це большевики очищують терен від решток СС-ів, що засіли по різних сховках і бороняться доостанку.

День. Виходимо нагору. На вулицях совєтські стійки. Молоді, добре озброєні хлопці в баранячих шапках на голові, хоч надворі гаряче. Один стоїть коло костелу. Довкола нього зібралося міське шумовиння і чужинецькі робітники — греки, італійці, юґослави, французи. Совєт знімає фінку й стріляє в жалюзі харчової крамниці. Шумовиння моментально підважує двері й виносить з крамниці всяке добро. До солдата підходить елеґантно одягнений австрієць, може й комуніст. Він привітно усміхається до „визвольника" й починає розмову. Видно, що знає дещо російську мову. Решту допомагає собі руками. Большевик оглядає його. Ось попався йому правдивий буржуй-капіталіст. Сягає рукою до камізельки австрійця й витягає годинник. Австрієць щиро сміється. Ото русский дотепний! А солдат за хвилину витягає співрозмовцеві папіросницю. А потім запальничку й вічне перо. Австріяк сміється й клепле совєта по плечу. Але герой раптом показує йому рукою, щоб ішов геть. Австрієць дивується. Як то?

— Ухаді! — кричить совєт. Австрієць хоче відібрати свої речі, але боєць витягає з кобура пістолю й — тарах його по пиці.

— Гільфе! (рятуйте!) — кричить пограбований, але большевик знімає автомат.

— Ухаді, а то стреляю! — Німець ще довго здалеку кружляє довкола стійкового. Ось тобі визвольники!

За півтора кілометра від нас клекоче шалена битва. Бій іде за центр міста, за „рінг" (дослівно — перстень, тут вулиця, побудована на колишніх оборонних валах Відня), за разбитий уже раніше американськими бомбами будинок парляменту, за цісарський бурґ, за театр і оперу, за ратуш й університет. Цвіт німецьких збройних сил зчепився тут з елітою совєтської армії. СС-и проти ґвардистів і комсомолу, бо совєтські вояки не старші за 18-22 роки. А танкісти — це майже діти. Крізь гуркіт битви проривається часом дзенькіт трамваїв. Бо в зайнятих ще німцями частинах міста панує порядок. Трамваї ходять, поки є ще електричний струм. Так само харчові крамниці видають людям їх приділи.

В центрі міста німці тримаються два дні. Бій переноситься до Пратеру (велетенський парк і місце дозвілля віденців), а за кілька днів цілий Відень у совєтських руках. Тільки вночі доходить здалеку гарматна канонада. Це оточені в околицях Відня СС-и ведуть останній бій на життя й смерть. По місті ходить чутка, що це німці відбивають Відень. Чутка живе так довго, поки грають гармати. З моментом, коли вони втихли, згасла в віденців остання надія на поворот німецьких армій.

Життя вимагає свого. Треба вирушати з хати. Оглядаємо найближчу від нас вулицю, якою совєти вдерлися до Відня. Наріжна кам'яниця, опірне гніздо СС-ів і сусідні кам'яниці — спалені дощенту. Вулиця всіяна склом, відламками муру, вкрита скубленими електричними дротами й поламаними деревами. Трамвайні вагони перекинені, стирчать угору вигнуті рейки. Один большевицький танк, поцілений німецьким протипанцерним стрільном, стоїть впоперек вулиці, другий в'їхав у невеличкий домик і завалив його зовсім.

Ідемо оглядати центр міста. У скверах і в парках стрілецькі рови, дерева поламані й посічені кулями. Де-не-де ще горить. На румовищах валяються німецькі уніформи, зброя, бойовий виряд. У парку коло бурґу могили совєтських поляглих. На кожній — дерев'яна піраміда з червоною зіркою, з написаним прізвищем і військовим ступенем поляглого — „упав в бою проти нацистських загарбників". На плянтах коло ратуші бачимо образ, що морозить кров: лежать почорнілі й пухлі тіла одного мужчини й двох жінок із виразними слідами знасилування. Вулицями міста тягнуться безконечні валки совєтських обозів. Коли фронтові частини, це самі молоді, совєтського виховання люди, добре вгодовані й непогано зодягнені, та ще краще озброєні, то совєтські запільні частини та обози складалися зі старших річників. У напівцивільному одязі, з ґвинтівками старого типу, часто перевішених на мотузках. Вози навантажені різним награбованим добром — меблями, матрацами, навіть дитячими ліжечками.

Місто набрало трафаретного совєтського вигляду. Безліч червоних прапорів, величезні транспаренти через цілу вулицю з пропаґандивними льозунґами, вантажні авта з портретами Сталіна й агітаційними плякатами. На будинку головної совєтської комендантури портрети Леніна-Сталіна на три поверхи. Ціла фронтова стіна завішана льозунґами, на даху — велетенська червона зірка, що вночі світить криваво, сповіщаючи світові, що Відень під совєтською окупацією.

В. Копач

ПІД СОНЯШНИМ НЕБОМ КАЛІФОРНІЇ

(Уривки з подорожніх записок)

Зближаємося до містечка Маріпоза. Містечко має коло 10,000 мешканців. Колись воно було тереном кривавих боїв з індіянами, які з найбільшою запеклістю противилися переселенню. Червоношкірі скальпували білих, а білі то хитрощами то переговорами щораз більше їх витискали, вкінці рештки примістили в резерватах. Містечко Маріпоза чудово положене в долині, окружене з усіх сторін горами.

Ідемо глибоким яром і подивляємо колір тутешньої землі: він темно-мідяний. Від Йосемітської долини ділять нас ще 43 милі. Підіймаємося серпентиною на гору, то знову з'їжджаємо в долину. Наостанку попадаємо на магістралю ч. 140 і їдемо нею ввесь час уздовж ріки Мерсед в глибину гір. З гір повіває вітер і на спілку з сонцем помітно засмалює наші обличчя.

Сама Йосемітська долина положена на висоті 4,000 стіп над дзеркалом моря, має 7 миль завдовжки і пів до однієї милі завширшки. Долина одержала теперішню назву 1851 року, коли тут з'явився Л. Г. Буннел, один із перших білих. Він вжив назви „Йосемітська долина" від племени індіян, які замешкували долину і звали себе Йосемітес. Індіяни називали долину Аванее. Йосемітська долина вже віддавна притягала до себе увагу ботаніків, дендрологів, гортологів та інших дослідників, а також мистців і аматорів природи. Долина багата на різні відміни рослин, має також власний звіринець. Обабіч підіймаються круті гори, що вершками сягають до 13,000 стіп висоти.

Проїжджаємо „Долиною Велетнів" уздовж ріки Мерсед. Тут лежать величезні брили каміння чудернацької форми. Особливістю Долини Велетнів є старезні дерева, яких вік натуралісти окреслюють на 3-4 тисячі років. Все це творить хвилюючу і чарівну картину. Несамовито виглядають велетенські стрімкі верхи гір, вражає сувора велич крутих урвиськ, бездонних проваль, могутніх масивів ґраніту. Краєвид величний, мов у казці. Місцеві леґенди, оповідання і перекази ще збільшують емоційність вражень мандрівника. Ці враження, звичайно, найсильніші ввечері, коли затихне гамір дня, і в атмосфері цілковитого спокою можете віддатися спостеріганню краси природи. Хочеться мріяти, коли здалека доходить до ваших вух шум водопадів. Вам здається, що верхів'я дерев велетнів, заколисані легким вітром, розповідають шепотом дивні історії минулого, про славних сміливих лицарів Далекого Заходу, про Віннету, Сурегаида, Шатерганда і ін.

При вході до Йосемітської долини по західній стороні бовваніє велетенський кам'яно-ґранітовий масив. То Ель Капітан, високий майже на 8,000 стіп, стоїть гордо, мов скеля Ґібральтару. Це суцільна ґранітова скеля, яка містить у своїй масі 400 акрів ґраніту (двічі стільки, як Ґібральтар). Черговий верх — то Трі Брадерс). Згідно з назвою, він складається з трьох шпилів. Середній шпиль, Ігл Пік найвищий. З тим верхом, подібно як з озером Теная в'яжеться гарний переказ. Підіймаємося по автостраді щораз вище і глибше в територію заповідника. З обидвох сторін вилягають гори висотою до 8,000 стіп. По 20 хвилинах приїжджаємо до Державного Центру Йосемітського заповідника, положеного 3,985 стіп над дзеркалом моря. Звідси розгортається чудова панорама гірських хребтів Сієра Невада.

Гори Сієра Невада мають багато глибоких проваль, водоспадів і великих дерев. Найвищий верх — Мнт. Вітней підіймається на 14,495 стіп понад дзеркало моря. Заповідник займає 760,951 акр. Його провалля, водоспади і інші чуда природи творять чарівну картину, яка притягає туристів цілого світу. Незвичайну красу заповідника доповнюють секвої-велетні — дерева неймовірних розмірів. Ці дерева є найстаршими живучими об'єктами на землі (3—4,000 років). Ростуть вони на західних схилах гір Сієра Невада на висоті 4,500-8,000 стіп. Висота їх доходить до 364 стіп. Комерційну вартість для деревообрібної промисловости мають лише секвої прибережних полос, положених на північ від Сан Франсіско аж по стейт Ореґон. Секвоя дуже легко розмножується через самосів (з насіння рознесеного вітром). Могутня животворча сила секвой допомагає швидшому відростанню зрубаних масивів. Секвої відпорні на діяння інсектів і грибків. Ушкоджені вітром чи вогнем, мають вражаючу силу загоювати свої рани.

Нашу увагу притягає один з найвищих додоспадів на світі, Йосемітський водоспад. Він складається з трьох частин: горішньої (1430 стіп заввишки), середущої, яка розділюється на цілий ряд каскад, висотою 740 стіп, і долішньої, високою на 320 стіп. Особливо імпозантно виглядає цей водоспад у травні, коли тають сніги, а маси спадаючих вод творять чудову могутню картину. Зате коло 15 серпня Йосемітський водоспад майже зовсім висихає.

З інших вершків слід згадати Гласієр Пойнт. На його вершку побудований готель, з якого розгортається прекрасний вид на гори. Звідти можна часом бачити оригінальне видовище, відоме під назвою „огненного водоспаду". Літніми вечорами на верху гори (8,000 стіп) збирають на купу хмиз і дрова, підпалюють, а коли багаття розгориться, зіштовхують його вниз. Ця каскада вогню та іскор спадає без перешкоди прямовисно 2,000 стіп у провалля.

(Продовження буде).

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

Шікаґо, Ілл.

Нова українська школа.

Сміливий, очайдушний задум: від березня до жовтня вибудувати новий будинок школи! В новому шкільному році умістити дітей в нових, ясних, модерних учбових залях! Риск, велетенський вклад енергії, журба, неспані ночі о. ігумена д-ра Гавліча, та інших о. Василіян і Комітету Будови Школи, очолюваного Іваном Дужанським і Петром Шияком, а з другої сторони громадська виробленість, — нових та у великій перевазі старих іміґрантів, що без гучних слів, без великих претензій, але зате з почуттям великої конечности та відвічальности розпочатого діла, несли „своєму отцеві" малі й великі ощадності, відчуваючи, що діти це найбільше добро Нації, це її будучність, і ділом це своє розуміння підтверджували.

І справді, будова школи, розпочата в березні, була скінчена в вересні. Частину будинку, в якій находилися учбові залі, викінчено скоріше, положено дах, так, що в половині жовтня діти сиділи уже в нових, найmодерніше устаткованих, ясних залях, за новими столиками, рисували і писали на великих таблицях, що покривають цілу одну стіну! Залі огрівані, з великими, майже цілостінними вікнами, викликають дуже миле, привітне, сказати б, запрошуюче враження!

Дня 7-го листопада відбулося урочисте посвячення хрестів до заль, які супроводитимуть Божим благословенням дитячий тихий, научний труд!

Школа має велику концертову залю — авдоторіюм, яку накрито дахом дня 24 листопада, так, що перший сніг, що звичайно є передвісником Дня Подяки, впав уже на новісенький дах. Ціла школа, включаючи авдиторіюм, не була знечев'я заскочена зимою, — навпаки, добрий господар, при допомозі своїх щедрих парафіян, подбав про цілковите забезпечення цілого будинку. В час, коли на дворі віяв пронизливий канадійський вітер, — в коридорах і научних залях шкільного будинку розходилося приємне тепло.

Були скептики, які не вірили в успішність відважного пляну будови, а інші висловлювали сумніви, — мовляв — школа все одно не виконує сподіваних і покладених на неї бажань і вимог...

Та це зовсім помилкове твердження. Коли б ці недовірливі парафіяни уважніше приглядалися існуючим відносинам, вони б помітили, що при нашій церкві є не тільки старі і нові іміґранти, а при ній держаться також тут вже уроджені американці українського походження, які власне в школі навчилися плекати та шанувати свій обряд, ходити на Богослуження до своєї церкви та шанувати батьківщину своїх батьків. Всі ті цінності вони винесли власне зі своєї школи. Це покоління, яке тут на американській землі уродилося, ходило до своєї парафіяльної школи і держиться сильно свойого обряду, є лучником поміж старими іміґрантами та новоприбулими, і є тим живим доказом, що нова простірна школа зможе ще краще виконати це завдання.

Н.

Клівленд, Огайо

Академічні Вечорі.

Згідно з пляном, Акад. Громада „ЗАРЕВО" розпочала, при співпраці старшого громадянства, вже третій з черги рік Академічних Вечорів, які триватимуть до червня 1954.

Після інавґураційної доповіді дир. Леоніда Вачинського, в якій промовець зумів получити свій улюблений предмет-природничі науки з літературою, а який втішався великою фреквенцією і успіхом, відбувся в дні 12 грудня, ц. р. другий з черги доклад в акад. році 1953/54, проф. Юрія Яремкевича на тему: „ДАНТЕ".

Доповідь мала за ціль, як зазначив промовець, пригадати згл. запізнати слухачів із суспільними, науковими й мистецькими течіями, на ґрунті яких виросла особовість великого ґенія, а пізнання яких є необхідним для зрозуміння його творчости, а головно його безсмертного твору „Божественної Комедії". Консеквентно доповідач спинився довше на політичних відносинах в Італії, а зокрема у Фльоренції, в XIII сторіччі, та обговорив впливи провансальської літератури на італійську. Після побіжного начерку біографії поета, доповідач подав короткий зміст „Божественної Комедії", доказуючи при тому на кількох прикладах, як різно можна інтерпретувати згаданий твір, залежно від індивідуального підходу читача.

Свою доповідь переплітав доповідач відчитуванням уривків із „Божественної Комедії" в німецькій, польській, чеській і англійській мовах. На жаль тільки перших кілька пісень є доступних у перекладах на українську мову, а то Сивенького й Франка, та дуже мало певности щодо перекладу пера Петра Карманського. Тому якимсь укритим жалем, чи може навіть докором навіяні, звучали кінцеві слова доповіді: „Тоді, коли німці можуть похвалитися около сорока різними перекладами „Божественної Комедії", коли в місцевій бібліотеці находиться навіть арабський переклад оцього великого скарбу европейської культури, ми на жаль, не маємо одного!...

Д-р О. Наклович.

Дітройт, Міш.

Андріївський Вечір „Пластприяту".

І цим разом наш „Пластприят" зробив нашій громаді милу несподіванку, влаштувавши в суботу, 12 грудня ц. р. під кожним оглядом вдалий Андріївський вечір, із багатою і культурною програмою. Численно зібрані гості за гарно прибраними квітами столами, провели приємно кілька годин при склянці чаю на дружній розмові, та приглядаючись і слухаючи різнородних продукцій пластової молоді.

Вечір відкрила п-ні Ірина Іваницька, голова „Пластприяту", вітаючи гостей та подаючи порядок програми вечора. Про андріївські звичаї й ворожіння говорив п. Рогатинський. Дуже гарною ілюстрацією до доповіді про андріївські звичаї була сценка в двох відслонах п. н. „У ніч під св. Андрія" у виконанні пластової молоді (гуртки юначок „Блискавка" і „Лебідь" та юнаків „Леопард" і „Вовк"). Ролю господині хати в якій відбувалися вечерниці, грала п-ні О. Рогатинська, член „Пластприяту".

В дальшому ході програми картина циганського табору з відповідними танцями в виконанні п-ни Наді Юрків здобула багато оплесків приявних гостей. Знаменитий монолог п. н. „Телефон" пера нашого славного Ека про працю деяких дітройтських сеніорів та про „Пластприят" у виконанні п. Василя Варнича закінчив програму цього симпатичного вечора.

Господарі імпрези призбирали поважну кількість вартісних фантів від місцевих торговельних фірм і від симпатиків Пласту та в часі програми вечора розділили їх в дуже дотепний спосіб між приявних гостей.

Треба признати, що дуже багато праці в цю імпрезу вложила п-ні О. Савчукова, компонуючи та підготовляючи до показу виставлені в часі вечора сценки. За вдалість імпрези треба поґратулювати п-ні Ірині Іваницькій, голові „Пластприяту", яка ініціювала й керувала цілістю підготови вечора. Тому успіх цієї імпрези — це її заслуга.

Як зачуваємо, „Пластприят" готує разом із пластовою молоддю ялинку на день 17 січня нового року.

Підготова програми на цю імпрезу в повному ході.

П. Р.

Ню Йорк, Н. Й.

На допомогу інвалідам.

Кол. службовики Центробанку у Львові, що тепер перебувають у Ню Йорку, зложили замість квітів на могилу сл. п. інж. Ілярія Ольхового, б. директора того ж банку, як дар українським воєнним інвалідам квоту $20.00. Жертводавцями були: А. Чапельський, інж. Я. Лабка, Р. Мороз, В. Фостяк, всі по $5.00. Вони закликають усіх б. службовців ЦБ, щоб присднaлися до тієї збірки для вшанування Пам'яті помершого директора.

Міннеаполіс, Мінн.

Громадське Віче та Конференція УКК.

В присутності двох представників Централі Українського Конґресового Комітету, д-ра Романа Смука і проф. Олександра Грановського, відбулося в днях 12 грудня ц. р. Громадське Віче Українського Конґресового Комітету, а 13 грудня — Районова Конференція Відділів Українського Конґресового Комітету. В Громадському Вічу Українського Конґресового Комітету участь взяли широкі круги громадянства та представники всіх громадських організацій, що співпрацюють з УКК. Порушено ряд актуальних питань українського громадсько-політичного життя. Вислідом віча була збірка на Народний Фонд, що дала суму $595.00.

В Районовій Конференції взяли участь представники Відділів Українського Конґресового Комітету та по двох представників від різних американсько-українських організацій, що тісно співпрацюють з УКК.

Віче і Конференція пройшли з надзвичайним успіхом і є велика надія, що це принесе багаті користі для життя місцевих українців, як також для української громади в ЗДА в загальному.

Головував на Зборах п. С Коцюба, а секретарем був — п. Ол. Филипович.

О. Ф.

● Армія пригадує населенню ЗДА, що біологічна війна — це велика небезпека для жителів цієї країни. Цю осторогу знаходимо в брошурі „Оборона в біологічній війні", яку тепер вільно поширювати. Аґенти біологічної війни дуже небезпечні, бо „малими операціями" можуть викликати грізні пошесні недуги.

● У французькому Марокко націоналісти вбили одного адвоката в Касаблянці і власника каварні в Рабаті. Обидва були відомі з своїх профранцузьких симпатій. Їх застрілено з револьверів. Атентатчики втекли.

РУЇННИКИ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

(Закінчення зі стор. 2)

пової критики і самокритики в інститутах, ... через застій в науковій роботі". Це значить, що тепер почнеться ота „критика" і „самокритика", почнуть шукати винних в „проривах" українських науковців, почнеться цькування і обвинувачення у „шкідництві" та „буржуазному націоналізмі".

ЦК у своїй постанові не назвав головної і єдиної причини причини тяжкого стану сільського господарства — рабської колгоспної системи і нелюдського визиску праці раба-селянина. Усунути цю причину можна тільки тоді, коли рабовласницька московська імперія розвалиться, коли поневолені народи здобудуть свободу і незалежність і, скинувши ненависні кайдани московської неволі з її осоружним московським „соціялізмом", стануть власниками своєї землі.

Державно-політична система імперіялістичної Росії, колоніяльний визиск, рабська праця і нечувана тиранія — ось найголовніші причини бідування селянського, бідування робітників та інтеліґенції. Чому Америка може сполучити високий розвиток індустрії з високим розвитком сільського господарства? Чому в Америці надмір хліба, цукру, картоплі, м'яса, одягу, взуття? Тому що тут державно-політична система створює умови, що забезпечують всьому американському народові необмежену ініціятиву і широку свободу.

(Г. М.)

З Відчитової Залі

Сучасний стан в Україні

В суботу 5-го грудня Т-во Прихильників Визвольної Боротьби України влаштувало в залі Літературно - Мистецького Клюбу в Ню Йорку доповідь ред. Всеволода Голуба на тему „Сучасний стан на Україні і перспективи визвольної боротьби". Вона відбулась при повній авдиторії і численній участі дискутантів.

Доповідь розглянула такі питання, як орієнтація еміграції на власні сили української нації, що собою ті власні сили являють, в якому стані знаходиться сьогодні масова визвольна боротьба на Україні, які є перспективи внутрішньої революції в СССР та які є можливості розвитку міжнародних відносин в світі.

Під нашими власними силами доповідач розумів цілу українську націю. На основі широких статистичних матеріялів доповідач висунув твердження, що Україна сьогодні є сильніша, ніж у 1917 році, і сильніша навіть за такі старі европейські нації, як сучасна Польща й сучасна Франція. На основі детально зібраних матеріялів і цитат з совєтської преси доповідач доводив, що сьогодні на Україні існує масово поширене невдоволення та що влітку й восени 1953 року широкі маси українського народу перейшли вже до активного спротиву: зриваються пляни уряду, поширений саботаж, робітники й колгоспники відкрито відмовляються працювати, відкрито вимагають поліпшення свого життя. Доповідач доказував, що в порівнянні з минулими подіями на Україні, це є зовсім нове явище і кількісно, і якісно. Сьогоднішню ситуацію на Україні доповідач назвав „народженням революційної обстанови". Далі в доповіді розглядалося питання можливости революції в СССР. Аналізуючи теоретичні засновки всякої революції, доповідач твердив, що революція в СССР „є не тільки можливою, а неминучою". Внаслідку цієї революції неминуче визволиться й Україна. Доповідач наголошував умови й обставини, а не дати, коли народні маси почнуть революцію. Перейшовши до розгляду міжнародного положення, доповідач твердив, що зовнішнє положення може тільки прискорити або віддалити революцію в СССР, але що в кінцевому рахунку вибух революції не залежить від міжнародного положення, бо революція все одно неминуча. Поштових з-зовні доповідач розглядав не як необхідність для революції в СССР, а тільки як одну з багатьох можливостей. Розглядаючи перспективи розвитку міжнародного положення, доповідач брав під увагу три можливості: нову світову війну й перемогу Заходу, нову світову війну й перемогу в ній СССР (доповідач доказував, що така можливість теж існує) та довготривалий світовий мир або „холодну війну". В усіх трьох випадках, доповідач твердив, революція в СССР всеодно неминуча. Вкінці доповідач говорив, що наша еміґрація не виконає свого обов'язку бути об'єктивним репрезентантом України за кордоном, якщо вона не вивчатиме постійно й детально минулого і сучасного стану в Україні.

В широкій дискусії численні дискутанти відмічали високий рівень доповіді і вартісне значення використаних в ній нових численних матеріялів про сучасну Україну. Дискутанти признавали, що на еміґрації занадто мало приділяється уваги біжучим подіям в Україні і що це є дуже велика хиба.

Е. Стахів.

З Театру

Успіх юних талантів

(З приводу кількох вистав „Загубленого скарбу" І. Алексевича).

Немає сумніву: вистави „Загубленого скарбу" І. Алексевича, в сценічнім виконанні театральної групи Мирона Чолгана, викликали живий відгук не тільки в колах професійно близьких до драматичного мистецтва. Ці вистави своєю атракційною силою заставили до темпераментного обміну думок про театр і літературу навіть тих громадян, що досі стояли осторонь цих явищ.

Фахову оцінку цієї нової музичної комедії та її сценічного оформлення, з мистецького боку, залишаємо професійним рецензентам — знавцям драматичного мистецтва. Автор цих рядків хоче поділитися з читачами „Свободи" особистим враженням звичайного глядача-громадянина.

Під серпанком музичної комедії, пронизаної співом, танком і дотепом (іноді бульварним), прихована в „Загубленому скарбі" глибока й повна трагічного комізму суспільна сатира на духовий стан української еміграційної спільноти в післявоєнних скитальських таборах. Насвітлені твором, сторінки таборового побуту ведуть неодмінно до висновку: ненормальні життєві відносини в скитальських гуртожитках до тієї міри порушують духовий лад жителів „таборових держав", що ці люди ступнево попадають у стан масової психози та втрачають спроможність відрізняти уяву від дійсности.

Автор не вказує ніякого позитивного ліку на стверджену суспільну хворобу. Й це можна б уважати за слабу сторінку твору. Та мусимо пам'ятати, що предмет сатири — скитальські „таборові держави" — вже не існує. Тож і так не мала б сатира кого повчати чи лікувати. А втім І. Алексевич не виявляє до порушеної проблеми ні політичного ні соціологічного інтересу. Його інтерес виключно літературний: у часовій перспективі кількох років передає в мистецькій формі власні помітки та враження. І цим виконує два завдання: 1) реалістичною картиною одного покиненого вже етапу народного побуту виповняє до якоїсь міри одну прогалину в нашій літературі (особливо ж драматичній) і 2) заставляє майбутніх істориків і ширші громадські кола сучасности вийти поза лаштунки ретушованих понять і глянути тверезо правді в очі.

Частину публіки на виставі „Загубленого скарбу" вводить у непрохожу ніякові сть появ на божевільного Каписа на сцені театру. Постать умово хворого серед персонажу музичної комедії вводить помітний дисонанс у погідний клімат сатири. Та, взявши до уваги провідну ідею твору, слід признати, що креація Каписа сильно облегшила авторові його завдання. Зрештою, це невелична данина духовні модерного світового театру.

Окрема цінність „Загубленого скарбу" — це багатство та різнородність його комізму: від словного, мімічного та ситуаційного аж по комізм характерів і трагічну іронію. Ця прикмета вможливлює сатирі Алексевича, як і комедіям Мольєра, успіх серед глядачів різного інтелектуального рівня. Звичайно, дехого немило вражають його тривіялізми. Та трапляються вони і у великих драматургів, тож не судім суворо за них Алексевича.

Інсценізацію „Загубленого скарбу" можна вважати успіхом молодих талантів — ентузіястів української сцени. Безперечно, помітно доданий їм свою акторською участю завжди свіжий і сценічно неперевершений Йосип Гірняк. Усе ж постановка комедії була в руках його колишнього „студійця", Мирона Чолгана. І ця перша режисерська спроба вдавелась. Ідея т. зв. „тотального театру", що сценічно об'єднує різні мистецькі елементи (музику, драму, хореографію) знайшла в особі Мирона Чолгана реалізатора великих можливостей. У цьому видатно йому допомогли два молоді композитори, Лев Гуменний і Богдан Гірняк, що збагатили сценічну цілість музичними ілюстраціями, та Рома Прийма, що оформила танки. В висліді їхньої творчої співпраці молода театральна група вивела на естраду та в світ наших мистецьких кіл свіжість, живучість і зерно гіркої, та небронзованої, правди.

Остап Олесницький.

Спорт

„Леви" — (Іллиной) — „Сербіян" С. К. — (Висканзин) — 11:0 (4:0)!

Шікаго, 13. 12. 53. — У першій рунді інтерстейтових змагань за професійну чашу ЗДА УАСТ „Леви" (мистець Іллиной) розгромили та здеклясували сербську дружину з Мілвокі (мистець Висканзин), осягаючи фантастичний результат 11:0! Помимо цієї високої програ серби залишили не найгірше враження — виявляючи себе швидкою та невичайно жертвенною командою. Найбільш подобалися їхні задні формації включно з обидвома воротарями. Головною причиною катастрофи були яскраві техніно-тактичні браки та нещаслива обставина, що вони натрапили на справді „голодних Левів" з п'ятьма прямо „ненасичненими" напасниками. До речі: наш напад, з Кузиком на правому чільнику, заграв одні з найліпших своїх матчів, засипуючи сербів лявіною стрілів, з яких 3 бомби Зарицького, 3 Кущака, 2 Кузика, 2 Кохавни і 1 Маркевича опинилися в сітці. Оборонці: Шанасарія, Мелешко та поміч в складі: Тищенко, Андрушко, Пундор — були, як звичайно, на висоті завдання. За свою спокійну, жертвенну й незвичайно продуктивну гру збирали признання біля 1000 присутних глядачів. Касіян на воротах не мав надто багато роботи.

Завдяки цій вигрі „Леви" закваліфікувалися до чверть-фіналу східної стрефи ЗДА, в якому зустрічатимуть переможця змагань: Дітройт (Мишиген) — Клівленд (Огайо) вчасною весною 1954 р.

Роман Дубляниця.

● Масові віча, які відбуваються тепер, на заклик індійського уряду, по всій Індії протип плянованого американсько-пакистанського пакту, викликають протиамериканські настрої. На зборах 3,000 державних службовців в Бомбаю прийнято резолюцію з закликом до негайного бойкоту всіх американських імпортованих товарів і до видалення з Індії всього американського технічного персоналу.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ УНС

БОСТОН, МАСС. — В-во ім. митр. А. Шептицького, відд. 307, подає до відома, що спеціяльні збори відбудуться в неділю, 27. грудня, зараз по відправі, в парафіяльній залі, 118 Forest Hill St., Jamaica Plains. Проситься всіх членів прибути та привести з собою нових членів. На зборах буде обговорена справа справлення українського прапора для відділу; прийдіть всі, щоб опісля не було нарікання, що уряд зробив в неприсутності членів. — Ю. Налисник, предс.; Н. Гапій, кас.; І. Чопик, секр.

КУРТІС БЕЙ, МД. — Бр. св. Петра і Павла, відд. 81, повідомляє своїх членів, що річні збори відбудуться в неділю, 27. грудня, в 2-ій попол., в церковній залі, це вибори. Проситься членів обов'язково прийти вирівняти свої залеглі вкладки, вислухати звітів контролі; також буде вибір урядників на рік 1954. — В. Чачка, предс.; А. Хижняк, кас.; А. Блауцяк, секр.

НЮ ЙОРК, Н. Й. — Річні збори Т-ва „Дністер", відд. 361, відбудуться в суботу, 26. грудня, о год. 8 вечорі, у власній домівці при 119 Евеню А. У програмі: протокол з попередніх виборчих зборів, звіти контр. комісії, фінансового секретаря, уступаючого уряду та вибір нового уряду, пляни праці на наступний рік. Присутність членів обов'язкова. — М. Малетич, предс.; П. Кучма, фін. секр.; В. Вишиваний, кас.; В. Варагура, рек. секр.

ІСТОН, ПА. — Відділ 438 ім. Е. Коновальця повідомляє членів, що річні збори відбудуться 27. грудня о 2-ій год. попол. Проситься всіх членів прийти, бо буде вибір урядників на 1954 рік. — Т. Савчук, предс.; С. Терлецький, кас.; С. Терлецький мол., секр.

ГЕМПСТЕД, Н. Й. — Українська Запорозька Січ, відд. 327, повідомляє своїх членів, що річні збори відділу відбудуться в суботу, 26. грудня, о год. 8. вечором, в домівці при 709 Front St. Управа відділу просить всіх членів взяти обов'язково участь в цих зборах. — М. Курчак, рек. секр.

ШІКАҐО, ІЛЛ. — Повідомляється всіх членів відд. 176 ім. Т. Шевченка, що в неділю, 27. грудня, в год. 6-ій веч., відбудуться річні загальні збори в залі під церквою при ул. Avalon 91 E. на які проситься всіх членів взяти найчисленнішу участь. Також повідомляється, що секретар змінив адресу тому зі всіми справами проситься голоситься під адресу: 7640 So. Greenwood Ave., Chicago 19, Ill. Тел. Stewart 3-8137. — Семків, секр.; Зепінка, голова.

ТРЕНТОН, Н. ДЖ. — Т-во Вільні Козаки, відд. 116, повідомляє всіх членів, що річні збори відбудуться в неділю, 27. грудня, о год. 3-ій попол., в залі Укр. Кат. Громади, 1195 Deutz Ave. Буде звіт уряду і контр. комісії за 1953, вибір уряду на 1954. Присутність всіх членів конечна. Довгуючі члени мають вирівняти свій довг, в противнім разі поступиться з ними після статуту. — М. Скурник, пр.; М. Думанський, кас.; П. Стадник, секр.

БРУКЛИН (Савт), Н. Й. — Річні збори Бр. св. о. Николая, відд. 293, відбудуться в суботу, 26. грудня, о год. 7:30 веч., в залі церкви св. о. Николая, 256 19 вул. На цих зборах будуть звіти за рік 1953, вибір нового уряду на рік 1954. Всі члени, які залягають з вкладками, повинні вирівняти свої залеглості. — І. Ластовецький, гол.; А. Данильчук, кас.; М. Демидчук, секр.

ДЖЕРЗІ СИТІ, Н. ДЖ.—Т-во Укр. Січ, відд. 170, повідомляє, що річні збори відбудуться в неділю, 27. грудня, о год. 5-ій веч., в У. Н. Домі, 183 Fleet St., де буде вибір уряду на 1954 р. як також вибір делеґатів на конвенцію У. Н. Союзу. — П. Мелень, предс.; В. Пащак, кас.; І. Грабар, секр.

Посмертні Згадки

ІВАН ОЛІЩУК, член відд. 316 УНСоюзу в Рачестер, Н. Й., помер в суботу 12. грудня 1953 р. у віці 72. Покійний походив зі села Скоморохи, пов. Сокаль, Зах. Україна. До УНСоюзу вступив 1924 р. Покинув в смутку дружину Наталію, одну дочку, 3 синів: Петра, Івана і Василя, 3 внуків. Похорон відбувся 16-го грудня при участи членів Т-ва з погребового заведення до укр. церкви св. Йосафата. Поховано на Holy Sepulchre Cemetery. — В. П.! В. Гуранський, секр.

ЛЕСЬ ГРИНЕВИЧ, довголітній член 276 відд. УНСоюзу в Амбридж, Па., помер 8. грудня 1953 р., проживши 67 років. Покійний родився в селі Чорна, пов. Ліско, Галичина. Був членом УНС від 1910 р. і довголітнім касієром. Оставив дружину Олену, доньку, сина, 3 внуки, одного брата і сестру, які живуть в Gary, Indiana. — В. П.! М. Фук, заст. предс.

ТАРЗАН, ч. 3205. Втеча.

3205

IN THE BRIEF INSTANT BEFORE NUMA WOULD RISE TO PULL DOWN HIS PREY, TARZAN SNATCHED UP THE UNCONSCIOUS GALLA AND HURLED HIM INTO THE LION'S FACE.

AS NUMA'S JAWS DEFTLY CAUGHT THE LIFELESS GALLA, TARZAN PICKED UP HIS COMPANION AND, LEAPING PAST THE LION, VANISHED OVER THE BOMA.

OUTSIDE THE CAMP TARZAN LEFT THE MAN AT THE BASE OF THE TREE IN WHICH HE HAD CONCEALED HIS WEAPONS.

В короткій хвилі, поки Нума міг встати, щоб потягнути свою здобич, Тарзан вхопив непритомного ґаллу і кинув його в левину пащу.

Коли щелепи Нуми вправно зловили неживого ґаллу, Тарзан вхопив свого компаньйона і, перескочивши через лева, щез за бомою.

Поза табором Тарзан залишив людину під деревом, в якому був заховав свою зброю.